

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

ՀԱԿՈՒՔՅՈՍԵՅԱՆ

ՄԻՄԵՆՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ՝ ՊԵՏՐՈՍ ԵՎ ՊՈՂՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՃԱՌԸ

Միմենոն վարդապետի անունով Մաշտոցի անվ. Մատենադարանի թիվ 6196 ձեռագրում առկա է մի ճառ՝ նվիրված Պետրոս եւ Պողոս առաքյալներին: Քանի որ ճառը նախ քան թողովածուն ընդօրինակվել է 1227 թ.-ից առաջ, ուստի բնական է հաստատել, որ այստեղ հիշված Միմենոնը ապրել է դրանից շատ առաջ: Միայն մինչ այդ արդեն ճանաչված մի մատենագրի ճառը կարող էր ընդգրկվել Տիեզերական եկեղեցու մեծահամբավ հայրերի եւ ուսուցիչների (Եփրեմ Ասորի, Հովհան Ոսկեբերան, Գրիգոր Նյուսացի եւ ուրիշներ) երկերի հետ: Ճառում սուրբգրային վկայությունները համապատասխանում են հայերեն ընկալյալ թարգմանությանը: Երկի «Ամուք սուրբք, արեգակունք անմարք...» բառերով սկսվող բանաստեղծաշունչ վերջընթեր մասն ունի «Ա-Ք» ծայրակապը: Այս փաստերը թույլ են տալիս ենթադրել, որ ճառը շարադրված է հայ հեղինակի կողմից¹: Ճառի սկզբում

1 Ամեն պարագայի նկատենք, որ ճառը շփոթելի չէ Միմենոն Մետափրաստեսի (+940) Պետրոս եւ Պողոս առաքյալներին նվիրված մեկնողական բնույթի Και τών τεχνών ού μόνον του 'εξ άρχη πατέρα αποδεχόμεφα... սկսվածով երկի հետ. BHG, II, 1493:

Միմենոն «ոգեշահ» վարդապետը նկատում է, որ ինքն այս ներբողական ճառը մտահղացել է գրել Պողոս եւ Պետրոս առաքյալների տոնի օրերին, երբ, ինչպես նկատում է «զկարգս կրանից վերժանէի»: «Վերժանել»-ը անուղղակիորեն կապված է «վերաշարադրել» բայիմաստի հետ: Այս նշանակում է, որ երկիս խորագրում հիշված Միմենոնին, որ կարգավորել է սրբոց տոների համար նախատեսված նրանց պատմությունները, վերժանել, այն է՝ բացատրաբար վերաշարադրել է գրանք, պետք է նույնացնել ժ դարի մատենագիր Միմենոն Աղձնեցու հետ, որ հայտնի է համարնույթ տոնախոսական մի ճառով նվիրված Հովհաննես Մկրտչի եւ Աթանագինեի հիշատակին, ինչպես նաեւ՝ մեկ այլ «Վասն գինի խմողաց, որ արբենան եւ վասն գուսանեաց... եւ վասն պոռնիկ կանանց» խորագրով ճառով: «Միմենոնի վարդապետի ասացեալ պատճառ լուսավորչին...» առաջին ճառում հեղինակը բացատրում է այդ սրբերի հիշատակի տոնակատարման կանոնակարգումը: Պողոս եւ Պետրոս առաքյալներին նվիրված խնդրո առարկա ճառը եւս հետապնդում է նույն նպատակը՝ բացատրել հիշյալ սրբոց տոնի խորհուրդը: Եթե հիրավի այս ճառը պատկանում է Միմենոն Աղձնեցու գրչին, ապա մինչ օրս նրա անունով հայտնի երկու ճառերի վրա կավելանա եւս մեկը, որով առավել ամբողջական կդառնա մեր պատկերացումը նրա մատենագրական ժառանգության մասին²:

Միմենոն վարդապետի ձեռքի տակ, ինչպես երեւում է, եղել են սուրբգրային մեկնություններ, պարականոն նյութեր: Հեղինակն աչքի առջեւ է ունեցել Պետրոս եւ Պողոս առաքյալներին վերաբերող սուրբգրային անվավերներ³: Խոսելով Պետրոս առաքյալի մասին՝ նա գրում է. « Եւ բանիցս ուշ եղեալ իմաստչիք, զոր յաշորդն ասէ ի պատմութեան նորին»: Այս բառերով հեղինակը նկատի ունի Պետրոս առաքյալի վկայաբանությունը⁴: Իսկ «յորժամ վասն խաչին բանս լռական ասէ» բառերով բացահայտորեն ակնարկում է վկայաբանության «Ով անուն խաչի ծածկեալ խորհուրդ, ով անճառ շնորհք ի վերայ անուան խաչիս ասացեալ» խոսքը⁵: Որ Միմենոն վար-

2 Տե՛ս եւ հմմտ. Հ. Քյոսեյան, Միմենոն Աղձնեցու մատենագրությունը,

«Անեմյան մատենաշար», Ա, Երևան, 2002, էջ 173 -- 195:

3 Տե՛ս Թանգարան հայկական հին եւ նոր քարգմանությունց, Գ, Անկանոն գիրք առաքելական, աշխատ. հ. Քերովրէ Զրաբեան, Վենետիկ, 1904, էջ 1 - 61:

4 Տե՛ս «Անկանոն գիրք առաքելական», էջ 51 - 56:

5 Անդ, էջ 53:

դապետն իրապես աչքի առջեւ է ունեցել «Վկայաբանութիւն Պետրոսի առաքելոյ» երկը, ցույց է տալիս հետեւյալ համադրութիւնը.

Վկայաբանութիւն

Ճառ

Եւ մինչդեռ շանէր ընդ դուռն Եւ հանին զնա ընդ դուռն քաղաքի տեսանէր զՏէր, զի մտանէր ի քաղաքին: Ահա երեւեցաւ նմա Տէր, եւ Հոովմ, եւ իբրեւ ետես Պետրոս ասէ ցՏէր. Պետրոս ծանուցեալ ասէր. Տէր յո՞ Յո՞ գաս այսր, Տէր: Եւ Տէր ասէ. Մտանեմ երթաս: Եւ Տէր ասէ. երթամ ի Հոովմ իս ի Հոովմ խաչիլ: Պետրոս ասէ. Դարձեա՞լ աչիլ: Այո, դարձեալ խաչիմ: Եւ դարձաւ խաչիս: Եւ ասէ. Այո, Պետրէ, դարձեալ Պետրոս ի տեղի իւր: խաչիմ եւ եկեալ ի միտս իւր Պետրոս... դարձաւ ի Հոովմ...⁶:

Խոսելով Պետրոսի առաքելական գործունեության մասին՝ հեղինակը նկատում է, թե նա «դէմ եղեալ երթայր առ վիշապն շարայուշ. զՍիմոնէ կախարդի ասեմ եւ զներոնէ: Զի շարաբեր թիւնիք ելից նա զգահազուլիս քաղաքի Հոովմայ, զի անդ պարզեաց նա զկամակորութիւն, զոր եւ ոմն ասաց ի վիշապի մեկնութեանն, թէ ի հալամի վիշապին ձկնոսքն տաւաղին, զի սպանցեն զնա. որ եւ եկն կատարեցաւ առ երանելիքս Պետրոս եւ Պաւղոս»: Ճառագիր հեղինակն այստեղ որոշակիորեն ակնարկում է հայ թարգմանական մատենագրության մեջ Որոզինեսի (185-253/254) անվամբ պահպանված «Խոսք Որոզինիի զիրք Հինգերորդ ասացուած վասն վիշապին, որ ի Յոր պատմի, ի Դաւիթ եւ յայլս» խորագրով միավորը, ուր Յորի գրքում հիշատակված վիշապը (Խ 10, 46) խորհրդապատկերն է համարվում շարի՝ Եգիպտոսի թագավորի. «Ահա յայտնի եղեւ, ուր ասացին Գիրք զվիշապս անուն ահաւոր մեծութեան: Եւ կամակոր նենգութեամբ ի մահաբեր թիւնիցն, որպէս եւ Դաւիթ ասէ զնոյն զսա զայս գազան. «Վիշապն զոր ստեղծեր խաղա[լ] նովաւ» (Սղմ. ՃԳ 26), եւ զկամակոր թագաւորն Եգիպտոսի, որ աւձաձ եւ բանիւ խաւսէր ընդ Մովսիսի...»⁷:

6 Տե՛ս անդ, էջ 52:

7 Տե՛ս «Նշխարներ Որոզինեսի հայկական բարգմանություններից», հրատ. Եզնիկ վրդ. Պետրոսյան, Հայկազուն արդ. Նաչարյան, «Էջմիածին», 1979, Բ, էջ 24: Զեռագրի նկարագրությունն ըստ Յուզակ ձեռագրաց Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, Հտ.

Ճառը բաղկացած է երկու՝ աստվածաբանական եւ տարփողական մասերից: Աստվածաբանական բաժինն աչքի է ընկնում դարի մեկնաբանական ձեռքբերումների վրա հաստատված վարդապետական նրբին համադրումներով: Ուշագրավ է «Եվա՝ Պողոս», «Ադամ Պետրոս» խորհրդաբանությունը: Եթե առաջին համադրումը տարբերվում է ժամանակի վարդապետական ըմբռնումից, ապա երկրորդը՝ համապատասխանում է նրան: Բանն այն է, որ «Եվա՝ Պողոս» համադրությունը տարբերվում է ս. Իրինեսուսի օրինակարգած վերանորոգության, վերագլխության վարդապետությունից, ըստ որի Եվայի անհնազանդությունը եղած հանցանքը սրբագրվում է Մարիամ Աստվածածնի հնազանդությամբ: Մինչդեռ Սիմեոն վարդապետը Եվայի սխալի սրբագրումը խորհրդաբանորեն կապում է Պողոս առաքյալի անձի եւ գործի հետ: Այսպես, օգտվելով հինկտակարանյան պարականոններից՝ հեղինակը գրում, որ Եվան թաղված է Սյուքեմում, որը գտնվում է Հակոբ նահապետի 12 որդիներից մեկին՝ Բենիամինին հատկացված տարածքում: Պողոս առաքյալը սերված էր Բենիամինի տոհմից. հանգամանք, որով նա աղերսվում է Եվային: Ծննդոց գրքում պատմվող Եվայի զանցառության եւ մեղքի պարագաները ճառում հարաբերվում են Պողոս առաքյալի գործունեության մանրամասների հետ: Գործադրելով միջնադարում լայնորեն կիրառվող թվի աստվածաբանությունը՝ հեղինակը պահքի համար կանխորոշված քառասնօրեքը (քառասունը) մայրն է նկատում մարդու հինգ զգայարանների: Եթե Եվան վարընթաց զանցառությամբ, այդ զգայարանների աղավաղումով պատճառ դարձավ մեղքի եւ գանահարվեց, ապա Պողոս առաքյալը հանձն առնելով գանահարվել «վասն նախամարն» /«Զպակասութիւն շարշարանաց Տեառն լնում ի մարմնի», Կողոս, Ա 24/ իր վրա է վեցնում նրա մեղքը: Պողոսի այս հանձնառությունը մի տեսակ բժշկարար սպեղանի է դառնում Եվայի համար: Դեռ ավելին, Պողոս առաքյալը ջախջախում է Եվային գայթակղած եւ մեղքի պատճառ դարձած օձին, որի խորհրդապատկերը Հռոմն է ու նրա արյունարբու տերը՝ ներոնը: Ինչ վերաբերում է երկրորդ՝ «Պետրոս՝ Ադամ» խորհրդաբանությանը, ապա այն հարաբերվում է ժամանակի վարդապետական մտքի հետ: Այսպես՝ «ՅԱնանի վարդապետի ասացեալ ի խաչելութիւն Պետրոսի» ճառում պարզի-

Բ, կազմեցին Օ. Եգանյան, Ա. Զեյրունյան, Փ. Անրաբյան, խմբագրությամբ Լ. Խաչիկյանի, Ա. Մնացականյանի, Եր., 1970, էջ 267:

պարզո կարգում ենք. «Իսկ երանելին Պետրոս երկրորդ Ադամ եղեալ յադին դրախտին եկեղեցւոյ, հիմն հաստատութեան կրկին աճման առեալ զոտս ստանձնեալ ի տան լուացման սուրբ ուղղէր առ վերին աշխարհն ընթանալ...»⁸: Այսպիսով, ըստ այս բացատրութեան, երկրորդ Ադամ է ոչ միայն Քրիստոս, այլև Պետրոսն՝ իրեն վերապահված եկեղեցւոյն առաքելութեամբ:

Միմենոն վարդապետի այս երկը առկա է նաև Վենետիկյան ձեռագրերում, քանզի նոր հայկազյան բառգրքի հեղինակները օգտագործել են նրա բառապաշարը⁹: Այդուհանդերձ, մի քանի բառեր վրիպել են նրանց ուշադրութեանից. այդպիսիք են՝ հոգաբերել, նսեմագոյն, ահավաստակ, իրասակավատես, հրամանադրեալ, մեծատուն, քուզարա, սպասակալութիւն:

Ճառ – Ներբողյանը հրատարակվում է միակ ընդօրինակութեամբ մեզ մատչելի ՄՄ թիվ 6196 ձեռագրի հիման վրա: Այն ճառընտիր է. ժամանակ՝ 1227 թ.: Վայր՝ Խլաթ, Խարձի անապատ: Գրիչ՝ Ներսես: Ստացող՝ Վարդան վրդ.: Թերթ՝ 612: Նյութ՝ թուղթ: Մեծութեան՝ 50x33: Գրութեան՝ երկայուն: Գիր՝ բոլորգիր: Տող՝ 38 – 39: Բնագիրը՝ թ. 475ա - 482ա¹⁰:

8 Տե՛ս Հ. Քյոսեյան, Աստվածաբանական բնագրեր, Ուսումնասիրություններ, Ա, Անանիա Սանահնեցի, Ս. էջմիածին, 2000, էջ 179:

9 Տե՛ս ՆԲՀ. Ա, էջ 1130 (Կտառտեալ), 841 (Ժրատւր), Բ, էջ 4 (հալամ), 230 (մարտակոուել), 419 (ներհաս), 860 (տաաղեմ), ընտանեկոտոր (Ա, 783):

10 Ձեռագրի նկարագրությունն ըստ Յուզակ ձեռագրաց Մաշտոցի անվան Մատենադարանի, Հտ. Բ, կազմեցին Օ. Եզանյան, Ա. Ջեյրունյան, Փ. Անթարյան, խմբագրությամբ Լ. Խաչիկյանի, Ա. Մնացականյանի, Եր., 1970, էջ 267:

ՄԻՄԷՈՆԻ ՈԳԷՇԱՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՍԱՅԵԱԼ Ի ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ Ի ՊԱՒՂՈՍ ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԱԼՍՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Պատմութիւն Պաւղոսի առաքելոյ, որ եւ վերժանողս եւ տաւնասէրս յաւուրս տաւնիս երեւեցաւ, որ եւ զկարգս կրաւնից վերժանէի, ոչ համարեցաւ պատշաճ զանց առնել զյիշատակի տաւնիս, եւ զնորին աղաւթսն յազնակաւնութիւն առի եւ զմիաբան տաւնողացս, զի անսայթաք անցից ընդ արհեստ ճառիս:

Արդ, սկիզբն երանելոյն յազգատոհմիցն արասցուք նման Քրիստոսի ազգահամարիցն ցեղից, որ ըստ մարմնոյ, զի մի վարկաբարազի թուեսցի յականջս լսողաց: Արդ, յանուանէ ի բնէ իսկոյն ի ցեղէ որդւոցն Յակովբայ յերկոտասանիցն, որ եւ Բենիամին, որ եւ մետասան կարգէն: Սակս որոյ անդրանիկն Ռուբեն, որ տուեալ էր նմա անդրանկութիւն, քահանայութիւն, թագաւորութիւն, եւ առաւ ի նմանէ վասն շարեացն, որ պղծեաց զանկողինս հար իւրոյ: Վասն որոյ առաւ ի նմանէ այնքան պարգեւան եւ տուաւ կրտսերոյն Բենիամենի, որ է հաւն Պաւղոսի, եւ ժառանգեաց զպատիւն, որպէս Աբրահամ. զի հասեալ էր բաժին սահմանքն Բեթղաեմի հինգ մասն աւելի քան զեղբայրսն: Որ ապա յաջորդն բերէ զգաղափարն. զիա՞րդ, որ հինգ ասի. վասն զի խորագոյն պատմութիւն ունի բանս, զի այսմ յառաջագիր եղեալ հաւատարմացի բան Տեառն վասն երանելոյն, որ ասաց. Բայ յառաջ քան զաշխարհարարութիւն ընտրեցի անաւթ պատուական եւ հազարապետ իմոյ գանձուց^{1*}, ասէ Տէր ամենակալ վասն Պաւղոսի: Եւ մեր յոյժ հմտագոյն եղեալ այսմ կարգի բայցայայտեցաք ի բաժնի Բեթղաեմի կարգիլ վասն Քրիստոսի առդրէ, որ եւ աշակերտելոց երեւի, որ եւ պարծի եւ ասէ. «նմանողք ինձ եղբրուք, որպէս եւ ես՝ Քրիստոսի»^{2*}: Եւ հինգմասնեա բաժին վասն հինգ զգալեաց նախամարն, որով յանցեաւ: Եւ Պաւղոս բժշկապէտ ի Տեառնէ հրամանաւորեցաւ: Եւ զիա՞րդ վասն Եւայի ասի եւ ոչ Ադամայ: Խորագոյն է բանս. վասն զի Եւայ ասի յայրին ի Սիւքեմ գրեալ ի շիրմի, եւ այրն բաժին Բենիամենի, զոր յաջորդն ի նոյնս յարեալ ցուցանէ, զոր զայ բերէ կարգն. եւ այն, որ առեալ ի տիոց հասակին զվարս ծրականս եւ զսպասակալութիւն արհեստից, եւ զվրէժխնդրութիւն արինացն, եւ զյաւժարական

1* Հմմտ. Եփես. Ա 4:

2* Ա Կորնթ. ժԱ 1:

միտսն վասն սրբոյն Ստեփանոսի, որ աճապարեալ ամփոփէր զհանդերձս քարկոծչացն, վասն զի յոյժ շատագով էր հայրենեացն եւ հմտագոյն անարատ լիեալ, նա աւանիկ եւ զվարդապետն գովէ: Արդ, յորժամ լրումն հեթանոսաց եմուտ, եւ Տէր զտնտեսական ամանակն աւարտեալ առանց մեղաց եւ յարուցեալ երեքարեայ ծագեաց ամենայն ազգաց զանուշահոտ յարութիւն, եւ ձեռնադրեալ զլիսաւոր երիցունս զաշակերտեալսն, եւ սփռեաց ընդ ոլորտս ազանց, եւ ետ իշխանութիւն աստուածագործել եւ առնել ժառանգ արքայութեանն:

Աստանաւր հասեալ համբաւ աշակերտացն առ Սաւուղ ներհակ թարգմանեալ: Ապա այնուհետեւ զի՞նչ առնէ. ի դերեւ ելեալ արձակի խրոխտական ի Գամասկոս հալածել զաշակերտեալսն^{3*}: Ահա եւ տեսեալ Տէր, զոր յառաջն ճանաչէր քան զգոյս զպարապական վարսն առ կենցաղականս, որ անփոյթ առնէր վասն աւրինաց հարցն: Նա աւանիկ եւ ամուսնացեալ էր: Բայց չէր փոյթ, այլ զամենայնն ի բաց թողեալ ի հալածանս աշակերտացն պատրաստէր: Մինչդեռ այս հոգաբերեր՝ Պաւղոսի, աստուատ ի վերուստ յանկարծակի հասանէր նմա ամփոփիւն արկեալ ի վերուստ ի ճանապարհի եւ ձայն զարմացման, յորոյ ահէ անկեալ դնէր ի գետնի, եւ բարբառ, որ ասէր. «Սաւուղ ընդէ՞ր հալածես զիս»⁴: Եւ առեալ զվարսիցն, տարեալ ցուցանէ նմա զանճառսն: Եւ ապա այնուհետեւ տուաւ նմա ոգի մարգարէութեան: Եւ իբրեւ առաջի աչաց տեսանէր զփառս գալստեանն, զոր պատրաստելոցն էր ազգաց: Եւ զանեալ եւ խրատեալ ի Տեառնէ, եւ զարթուցեալ ի հրէական կարգացն յարաբարդի առ հեթանոսս եւ ի դերեւ ելանէ հրէական ազգացն: Որ եւ զմարտակոռեւն ընդ անոպա հրէիցն սկզբմունք գրոցդ ցուցանէ ի հոլովմունք տառիցդ: Եւ ամբոխ արարեալ ի վերայ երանելոյն կարգէ ի վերայ նորասասան հալածանաց զանազան կրանիւք, որ եւ ինքն ի կարգ անկեալ ասէ զանցս շարչարանաց ի ծովու եւ ի ցամաքի, յ[ը]նտանեաց եւ յաւտարաց: Նա աւանիկ եւ աւձն Եւայի տեսեալ զվրէժխնդիրն հինգ զգալեաց կախի զձեռանէ նորա, եւ ապա ամբոխ արարեալ ազգատոհմն տան գան անձին նորա հնգիցս քառասնից մի պակաս լինել: Եւ այս ոչ առանց խորհրդոց, որ կարգեալ էր աւրէնս հրէական ազգացն յԱստուծոյ, զոր ի սակաւուց պարզա-

3* Տե՛ս Գործք Թ 1-27, ԻԲ 1-16:

* Զիք նԲՀ:

4* Գործք Թ 4, ԻԶ 14:

բանեցուք ի պէտս լսողաց:

Աւրէնս եղաւ ի դրախտին նախահարն քառասնարեայ պատուիրանապահեալ՝ առնուլ ելանել դասիլ ի կարգս անկելոց դասուն: Եւ ապա առաջագիր եղեալ աւձն կամակոր ոչ տայ յանգ ելանել, եւ գան հասոյց Տեառն վասն քառասնից, ապա դարձուցանէ յայլ եւ յայլ արուեստս, եւ դարձեալ բժշկէ զկտաւոտեալն մեղաւք: Եւ աւանիկ տեսանեմք զխորհուրդ փրկութեան քառասնիւ աւարտեալ ի հին եւ ի նոր կարգիւ. եւ այս ոչ առանց արհեստից, որ Պաւղոս գան առնու վասն նախամարն, զոր յառաջագիր արարաք: Քառասուն մայր հինգ զգալեաց, որով գանի անձն երանելոյն: Այլ այս հանդէս ակնարկեալ առաքեալ ասէ. «Զպակասութիւն շարշարանաց Տեառն ընում ի մարմնի^{5*}», զի տա զբժշկութեան սպեղանիսն Եւայի: Պաւղոս վասն սահմանին Բենիամենի, եւ Ինքն՝ Տէրն՝ զԱդամայ՝ զթածարար եղեալ երկրորդ Ադամ: Արդ, յորժամ կամիցիս գիտել միայնգամանս քառասնիցն այսպէս արասցես. զՔառասունն գնա եւթն եւթն, մնա հինգն, որ է մայր հինգ զգալեաց, որ մեղաւ նախամայրն եւ տուաւ արէնս հրէից: Երեսուն եւ ինն միով պակաս գանեալ: Այս խորագոյն է: Յորժամ մեղաւ նախամայրն, թէպէտ եւ հանաւ ի փառացն, այլ ոչ ի սպառ բարկացաւ Տէր, այլ ետ ժամանակ կենաց: Հինգ քառասնից թիւն հինգ մասն գլխաւորի. զայն ոչ գանէ Տէր, այլ ի վերնատանն յաւուր հինգշաբաթոջ ջրով եւ բաժակաւ առողջացուցանէ, զոր աւձն վիրաւորեաց: Եւ անձինն Պաւղոսի գանելն եւ հինգ թիւն ամբողջ պահիլն, այս է անձն Եւայի գանի: Ուր տուն ասացաւ զերկուցն ի յերկնից ներհակ է: Այլ զամենայն զերկուցն ի յերկնից ներհակ է: Այլ զամենայն ժամանակն առաքելական վարդապետութեամբ որսաց ի պատուիրանն Տեառն Յիսուսի նա աւանիկ եւ քանոն կարգաց եւ կրանից գտանէր վասն առաւել սիրոյն Տեառն, որ ցուցաւ նմա յանճառ խորանսն, եւ տայ քաջալեր պնդակազմ լինել առաքելական գնդին, ասէ. «Հարսանիսն պատրաստ է»^{6*} եւ առագաստ՝ Փեսային: Եւ զմեզ հրաւիրակս կարգեաց Տէր, որ մի՛ արեան Քրիստոսի պարտական գտանիցիմք: Արկէք զգործիս ձեր խորս ծովացեալ աշխարհի մեղաց, զի գտանիցիմք կերակուր անմահ Փեսային: Ահաւասիկ գայ եւ գալոց է ժամանակ ճաշոյ, պատրաստքն մտանեն բազմիլ եւ հեղգացեալքն առաքին ի տանջանսն յաւիտենականս: Եւ էր, զոր Պաւղոս գրով եւ յայտնի կացուցանէր

5* Կողոս. Ա 24:

6* Հմմտ. Մտք. ԻԲ 8:

զպատուիրանն, եւ գոչէ համարձակաբար. «Անպարտ եմ ահայ արենէ ամենեցուն»:

Եւ ապա գայր հասանէր ժամանակ մարտիրոսութեան: Եւ նա դեմ եղեալ երթայ առ զլուիս վիշապին, ի Հռոմ քաղաք, որ յառաջագիր եղեալ էտես նա, զի ի նմա որչացեալ էր աւձն Եւայի: Եւ զմէջս հաւատոյն պնդեալ յանկարծակի հասան ի փանաքի այրն ի վերայ ճոխականի, եւ յանձն էած կարծեցեալն զներոնէ ասեմ:

Եւ որպէս զարեգակն եւ կամ որպէս հողմ հարաւոյ անդ հասեալ փլուցանէր զսառնակոյտ հրապարակսն եւ զթագաւորն յապուշ կացուցանէր, եւ տայր պատասխանի ակն յանդիման եղեալ աներկեւան սրտիւ: Արդ, յայնմ քաղաքի զվիշապն ո՞ կարասցէ համար առնուլ, որ եւ յարկ եւս ի վարձու ունէին, եւ ահ սպառնալեացն եւ խուժան հանապազ կուտէր: Եւ նա նմա Քրիստոսի ջախսեալ զզլուիս վիշապին, որ էր ներոն: Ահաւասիկ եւ քարոզս Պաւղոսի եւ զպերճացեալ թագաւորն յանձն իւր եւ ի փառս զաւրացն, որ ի վերայ ոսկիակուռ աթոռոյն նստեալ եւ ամբոխն աստուած ձայնեալ նմա աւէին: Իսկ նա զայնպիսի փառագարդեալ արքայն ընտանեկտոր կացուցանէր: Նա աւանիկ եւ կամարարն սատանայի Միմոն մոգ եւ կախարդն անդրի կանգներ եւ փառս տայր հռչակեալ ազգաց մատուցանել եւ Հոգի Սուրբ կոչել: Եւ երանելի անձն խաչին Քրիստոսի դիմադրեալ սպան զգոռոզն, եւ ծագեաց անմտանելի արեգակնն ի խաւարային ոգիսն մինչեւ ցայսար ժամանակի: Եւ ապա ոչ հանդուրժեալ զազանարարու եւ իժացեալ զայլն ապականեալ կոչէ զնա ի հրապարակ եւ ասէ. Այ սերմանաքաղ, ուստի՞ եկիր յարեցար ի հռչակաւոր եւ յականաւոր քաղաքս մեր, եւ ամբոխեալ արկանես սէր խաչելոյն առնն, եւ քակեալ հոգաս զամուսնութիւն եւ պահիլ կոյս, մինչեւ ի տան իմ իշխեցեր քակումն ազգականաց իմոց առնել: Եւ ապա զի՞նչ ասէ երանելին սրտապինդ ձայնիւ. Ես աշակերտ եմ, արհնելոյն Յիսուսի, զի նա է Աստուած եւ Հայրն ամենակալ եւ Հոգին Սուրբ, որ եկն փրկել զմեղաւորս, որ եւ զլուխն ես էի: Եւ ազատեաց եւ հրամայեաց քարոզել ամենայն ազգաց, զի թողեալ զգիւացն պաշտանս, լիցին փառարանիչս ամենասուրբ Երրորդութեանն: Եւ դու, որ պերճացեալ կաս ի գահոյս թագաւորութեան հրամանաւ Տեառն իմոյ, դարձիր յամբարշտական⁷ մտացդ եւ ընդունի զքեզ, զի անոխակալ է եւ ոչ կամի զմահ ամբարշտաց, որք որպէս

7* յամպարշտական:

զքեզդ են:

Եւ ապա յայնժամ որպէս զվայրենի զազան արիւնարբու մրմոեալ յարձակէր ի վերայ, եւ ասէ. Սպանանելոյ բան կալցի ի վերայ քո եւ գայցէ կենդանի Աստուածն փրկեսցէ զքեզ: Եւ նա լի Հոգւով Սրբով ասէ. Յորժամ սպանանիցես զիս, առաջի քո երեւիմ: Եւ ահա վճիռ սրոյ հատաւ ի վերայ երանելոյն, որ ջանա շիջուցանել զարեգակն աննուաղելի^{8*}: Այլ նա եւս առաւել պայծառացաւ եւթնպատիկ քան զարեւ: Եւ ահա հատաւ գլուխ երանելոյն սրով ի ներոնէ: Եւ հաւատացելոցն բազում լալիւն լինէր, զի զրկեցան ի քաջ հովուէն: Եւ ահա հրաշափառ սքանչելիս ցուցաւ. զի երեւեալ Պաւղոսի կենդանի մարմնով առաջի ներովնի, եւ ասէ. Աւասիկ կամ կենդանի ծառա Յիսուս Քրիստոսի: Եւ նա զարհուրեալ լինէր ի սքանչման: Եւ ասէ առաքեալն. Դու, որ ոչ հաւատացեր քարոզութեան իմում Տեառն, սատակեսչիր շարաշար տանջանաւք, որ եւ կատարեցաւ իսկ, եւ առ զվարձս վաստակոցն, վասն զի ոչ գնաց ի վաստակս իմաստութեան, նա եւ ոչ ըստ մարդկան տանջեցաւ:

Այլ մեք դարձցուք ի յուզմունս եզանց ամոլիցն, որ էր Պետրոս առաքեալն, եւ ածցուք առ միմեանս, եւ ապա ի մի հաւաքումն արտաճառեսցուք զբանս գովասանականս, զի արարադրեալ զերկիր արգաւանդահող եւ յուռթի եւ ակաւս ձգեսցեն ի դաշտի, այսինքն՝ ի Հռոմ քաղաքի, եւ սերմանեսցեն զցորեան արդիւնաշատ ի ճաշ արքայորդւոյն: Եւ աստանաւր նախախնամութիւնն Քրիստոսի ցուցանի առ երկուս լուսաւորս, որ է Պետրոս եւ Պաւղոս: Եւ վասն Պաւղոսի սակաւուք ասացաւ, զորոյ զկատարումն յաջորդն գլխաւորէ, եւ գայ ի ճահ լրման:

Արդ, վասն Պետրոսի եւ յերկոտասանորդիսն Յակոբայ տայ զշառաւեղն, զի նա ի ցեղէն Զարթոնի գտանի, որ ըստ նաւարկութեան, եւ սմա հասաւ ի վիճակ պաշտաման, զի նախ առաջին Զարթոն կազմեաց, եւ կերակրէր զհայր իւր յորսոյ ձկանցն եւ էհաս նմա վիճակ երկիր ծովահայեաց ընդարձակագոյն: Եւ տեսեալ Արարչին զհնազանդական բարսն վասն հաւրն, արձակէ վճիռ յազգէ նորա զՊետրոս, զի ըստ սովորական նախնեացն կրթական եղեալ ծառայեսցէ Հաւրն երկնաւորի, որ Պաւղոսի ցուցաւ: Սակս այնորիկ յարէ ի մի փառաբան համայն գտանին սոքին առաքեալքս՝ Աբրահամու եւ Մելքիսեղեկի, եւ տան տասանորդս միմեանց: Աբրահամ զՍողոմա եւ զԳոմորա զգերութիւնն ցուցանէր եւ զերիս թագաւորսն ի ջրհորսն ընկենու: Եւ երկուքն

8* անուաղելի:

զատանին ոչ միաբանեալ: Աւասիկ երկու եզն ամուլից զսուրբ առաքեալսն ասեմ նախադիր, միապէս խոհակերեալ եւ ապա հանդիպեալ տան տասանորդս ի Հռոմ քաղաքի՝ ոչ միմեանց այլ՝ Հարն երկնաւորի՝ զարիւնսն ասեմ, վասն զի վկայեցին ի վերայ Որդւոյ նորա Յիսուսի, եւ մեռան:

Եւ դարձեալ, որպէս հաւն Պետրոսի ի վերայ յանդնդոց գնայր նաւակ առնել բերէր զպտուղս ծովայինս: Նոյն գունի եւ քաջահաւատն Պետրոս տեսեալ զՏէր եւ հրաման առեալ գնալ ի վերայ խորոցն, եւ պտուղ երեր նա զհաւատս, թէպէտ եւ խանդացաւ շարն ընդ նմա: Որպէս անդ ելեալ Պաւղոս ի նաւակոծ ծփանաց ալեաց եւ ապա իժ եղեալ կախեալ զձեռանէ նորա, զի ետես անդ զյեղափոխելն Եւայի^{9*}: Աստանաւր եւ Պետրոս ի վերայ ալեացն թերահաւատեաց, եւ տայր զչորս սատերս ընկեցիկ առնել ի ծովն: Եւ ապա տեսեալ Արարչին զհանդէս շարին, որ ոչ դադարէր դեռես վասն առաջին մարդոյն, հնարագետէ յայնժամ եւ տա կլանել գնա ձկան, եւ պահեալ անվթար մինչեւ Տէրն յարուցեալ ի մեռելոց գայ ի ծովակն ճաշեալ ընդ նոսա: Եւ ասէ ցՊետրոս. «Աւանիկ կրակետդ եւ ձուկն եւ հաց բերէք»^{10*}: Այսր կերակուր զդարձ ազգաց անուանէ, եւ կրակետդ՝ զհուրն բաժանարար, եւ ձուկն՝ զանմեղութիւն աւազանին: Եւ այլուր ասացաւ. «Գնացես եւ տեսցես ձուկն մի, եւ բացցես զբերան նորա եւ գտանես սատերս եւ տացես ընդ իմ եւ ընդ քո»^{11*} յաւազակն, զոր ընկեցիկն եղեւ ի ժամ թերահաւատութեանն: Զորք սայտերքն՝ չորք բնութիւն մարդոյն, եւ ծովն շատացեալ՝ յանցանքն, որ ի դրախտին, եւ ձուկն՝ անմեղ մարմին Գառինն Աստուծոյ, որ ամբողջ պահեալ զերկրորդ Ադամ եւ աւազակն՝ սատանայ: Որոյ ինքեանց կամաւորութեամբ Տէրն եւ աշակերտ նորին ետուն ի հաշ զանձինս, զի առ ժամանակ մի յագեցցի աւազակն եւ դոյլ արասցէ, եւ ապա տեսեալ զանշարժ վէմն եւ զխորհուրդ նոր ի նմա: Յորս անկեալ ժամանապահ լինէր ի հաշն հասանելով տայր շարժել զարձանական աշակերտն յուրաստ լինել ի Քրիստոսէ, որ եւ պարծէր մեռանել վասն Քրիստոսի^{12*}, ուստի ի փանաքի կնոջէն այսպէս պարտէր: Դարձեալ աւձն Եւայի հետամտեալ որսաց շարին որպէս զԱդամ, եւ որպէս անդ զԱդամ Տէրն փրկիր, նոյնպէս եւ աստ Պետրոսի տեսանելով ի դեմս աշակերտացն լուծանէ զսառուցեալ հոգին հարաւային հողմով եւ կազմէ զարտա-

9* Տե՛ս Գործք ԻԸ 3-4:

10* Յովհ. ԻԱ 9-10:

11* Մտք. ԺԷ 26:

12* Հմմտ. Հռովմ. ԺԵ 17:

սուան աւագան: Դարձեալ երկրորդ անգամ եւ գլխաւորի առ երիս հարցուկս ասելով. «Սիրե՞ս զիս»:

Բայց արդ, եղբարք իմ սիրելիք, զարհուրեալ երկերուք յայսմ վայրի, որ արձանական վէճն գլորեցաւ, մի՛ ոք յինքն ապաստան լինիցի, այլ՝ յԱստուած: Ո՛վ ոք քան զՊետրոս քաջահաւատ, եւ այնպիսի անցք անցին ի ժամ շարշարանացն, որ եւ հաշիւն լուծաւ, զոր եւ յաշորդն գայ բերէ յիրում կարգին, եւ անդուստ ի վերուստ եւ յետ աստուածասքանչ յարութեանն տա պատան փրկութեան ամենայն յանցաւորաց. զթոյնս իժին յեղափոխել ասէ. «Ասացէք աշակերտացն», եւ բաժանէ եւ տեղի տա, եւ ապա յանուանէ կոչէ եւ ցՊետրոս ասելով: Այս զնախախնամութեան պարգեւն առատապէս ցուցանէ ոչ միայն Պետրոսի, այլ եւ՝ ամենայն յանցաւորաց եթէ ոչ Տեառն այսպիսի արհեստ ի միջի դրեալ, եւ խեղդ ընդ անձին էր արկեալ աշակերտին: Այս եւ առ Դաւիթ մարգարէն տեսաւ, յորժամ անցաւ ընդ պատուեր Տեառն. սպան եւ շնաց եւ տուաւ զաւակ, թէպէտ եւ երկրորդ եղեալ Սաղոմոն: Մարգարէն անյուսաբար զգայր հանապազ: Եւ ապա, յորժամ թագաւորեաց Սաղոմոն երկոտասանամեա, գիտաց մարգարէն, թէ թողան յանցանքն եւ ապա այնուհետեւ տուաւ յոյս ապաշխարողացն: Եւ մարգարէն յուսով մեռաւ վասն հանդերձելոցն: Եւ ապա Աստուած զի՞նչ առնու զթագաւորութիւնն Սաղոմոնի եւ ժառանգէ Քրիստոս թագաւորն միածին եւ կազմէ աւագան կուսածին, զի ամենեքին ազատ որդիք լինիցիմք: Եւ աստուածաբանեալք եւ այլ եւս զարմանք ցուցանի. երեսուն ժամանակաւք հետ ոտին Տեառն շրջեցան, եւ ի բազում վարդապետութեանն լուեալ վասն արքայութեանն, եւ ի ժամ շարշարանացն յաղաւթսն՝ առ Հայր ասէր վասն աշակերտացն: «Սոքա չեն յաշխարհէ»^{13*}, եւ դարձեալ. «Ան արիք, գնասցուք աստի առ հանդերձեալսն»^{14*}: Եւ ապա զի՞նչ. Յետ յարութեանն, որոց պարտ էր զմարդիկ որսալ, նոքա զսովորական նախնեացն առեալ զուռկանն գնացին ի ծովակն ըստ մարմնոյ ձուկն որսալ: Եւ ապա թոյլ տուեալ Արարչին, զի մի մոռասցին զբնական վարսն, եւ այնու ի խոնարհ զիջանիցին, եւ գիտասցեն, զի յականէ յանուանէ յազգէ Զարողոնի իցեն:

Եւ ապա տեսեալ Արարչին զյիմարական միտսն, գայ առ նոսա եւ հար-

* յաղութսն:

13* Յովհ. փ 16:

14* Մրկ. փ 42, Յովհ. փ 31:

ցանկ. Զիա՛րդ: Եւ նոքա ասեն. «Երթամք ձուկն որսալ»: Եւ ասէ. «Յայսմ հետէ զմարդիկ որսայցէք»^{15*}: Եւ տարեալ զնոսա ի Բեթանիայ արհնեաց: Եւ զԱդամայ ոգին, որ պատուիրանազանցութեամբն գնաց, եւ նա համարեցաւ ընդ անասունս: Աստանար դարձեալ արկ յառաքեալսն եւ նոքա ընկալեալ առին զկենդանականն եւ զարթեան յանասնական բարուցն՝ փոխաբերեալ վասն Ադամայ երկոտասան անդամոցն: Եւ ահայ յայնմ հետէ քաջապինդս եղեալ ի գործս առաքելականս ընթանային ընդ ոլորտս ազանց: Եւ յայնժամ մինչ Պետրոս բազմեալ էր աշակերտաւք երկոտասանաւք յԵրուսաղէմ մարմնական հաց ճաշեալ, եւ կային անդ երախայք՝ դեռ եւս ոչ ընկալեալ զաւազանին շնորհս, եւ ցանկային ի սեղանս, եւ ի պատուաւորաց անտի էին: Եւ Պետրոս յայսմ վայրի բանս ահագինս առնէր պատասխանի, եւ ասէր. Որ զքրիստոսական կնիքն չէ ընկալեալ առանց դիւաց ոչ է: Աւանիկ եւ որ զչար գործէ ի մեծամեծաց կամ ի փոքունց, որ արդեամբք եւ որ բանիւ կամ մտածութեամբ ոչ է առանց դիւաց, եւ անմարթ է գալ ի սեղանս մեր, զի արբաք զհուրն այրիչ ախտից: Աւա՛ղ բանիցս, ապա թէ որ զչարիս գործէ ի սեղանս առաքելոցն չմատչէր: Ապա յո՛ր խաւար երթալոց է, որ զմեղս գործէ եւ յաստուածային սեղանն յանդգնի մերձենալ, ուստի հրշտակք սարսեալ դողան:

Եւ արդ, Պետրոսի զամենայն առաքելական վարդապետութիւնն վճարեալ, դէժ եղեալ երթայր առ վիշապն շարայուչ. զՄիմոնէ կախարդէ ասեմ եւ զներոնէ: Զի շարաբեր թիւնիւք ելից նա զգահագլուխ քաղաքն Հոռոմայ, զի անդ պարգեաց նա զկամակորութիւնն, զոր եւ ոմն ասաց ի վիշապի մեկնութեանն, թէ ի հալամի վիշապին ձկնորսքն տաւաղին, զի սպանցեն զնա, որ եւ եկն կատարեցաւ առ երանելիքս Պետրոս եւ Պաւղոս: Զի այնչափ դեգերանս կալեալ առ վիշապին մինչեւ հատին զուլն նորա, որ է ներոն եւ Միմոն: Զի Միմոն առաջարկ գտանի մանիքեցոցն մանկանցն անիծիցն, զի կանայս ընդ իւր յարաշրջիկ առնելով մարգարէս կարդայր զնոսա եւ զինքն՝ Հոգի Սուրբ, եւ անդրի կանգնէր¹⁶ ի մէջ քաղաքին:

Եւ ապա աղաւթել երանելի առաքելոցն եւ ի հրապարակի առաջի թագաւորին եւ բազմամբոխ ազգացն անարինացն վերանայր յաւդս անարէնն

15* Ղուկ. Ե 10:

* ցանգային:

16 կանգէր:

այն Սիմոն առաքյալին դիւարին: Եւ տեսեալ մոլորելոցն իբր Աստուծոյ պաշտան մատուցանէին: Եւ ահա ի գարմացման կացեալ Պետրոսի առաքելոյ, եւ սկսաւ աղաւթել առ Տէր, եւ ծունր եղեալ առաջի հրապարակին վաղվաղակի յանկարծարէն գայ ի բարձանց կախարդն այն անկեալ ի մէջ հրապարակին ցրուեցան անիծեալ ոսկերք նորա, եւ կալեալ զկանայսն սպանին: Եւ տեսեալ ժողովրդոցն զսքանչելիսն հաւատացին ի Տէր եւ ընկալան զբանն կենաց: Եւ ոմանց հարեալ յաղանդ կախարդանացն կային ի նոյն յամառութեանն, եւ բազում շարշարանս ածին ի վերայ սրբոցն:

Եւ ահա հատաւ վճիռ մահու ի վերայ առաքելոցն, եւ հաւատացեալքն զաղաղակ բարձեալ ասէին. Ել գնայ աստի, չէ դեռ ժամանակ մարտիրոսութեան: Եւ նա ունկնդիր եղեալ ասացելոցն: Եւ հանին զնա ընդ դուռն քաղաքին: Ահա երեւեցաւ նմա Տէր, եւ Պետրոս ծանուցեալ ասէր. Տէր, յո՞ երթաս: Եւ Տէր ասէ. Երթամ ի Հռոմ խաչիլ: Այո, դարձեալ խաչիմ: Եւ դարձաւ Պետրոս ի տեղի իւր:

Ո՞վ խորք մեծութեանն Աստուծոյ, ետես Աստուած զբանսարկուն հետաքրքիր շրջել հետիոտին սրբոյն, զի գիտականայր յիսկզբանցն ի բնմէ յառաջնմէ, թէ յեղափոխեցաւ ի Պետրոս փրկագործելն առաջին մարդոյն, եւ ապա ած կացոյց ի վերայ զանազան փորձութիւնս: Եւ բանիցս ուշ եղեալ իմաստիք, զոր յաշորդն ասէ ի պատմութեան նորին, յորժամ վասն խաչին բանս լուսկան ասէ. Հարցաքննելի է եւ նսեմտագոյն¹⁷ բանս վասն խաչին Պետրոսի. զիարդ հրամայէ զլիսիվայր խաչիլ ինքնակամ ոչ դուզնաքեա եւ կամ վայրապար, այլ՝ աստուածահրաշ: Եւ այսպէս պարզաբանի, եւ է բազմամասնեա, բայց մեք նրբագոյնս արասցուք, զի առ հասարակ իմացին եւ զփրկագործն Աստուած հանապազ արհնեսցեն, որ յաղագս մարդկան այնքան վաստակաւորէ:

Խաչն ծառոյն զաղափար է եւ առաքեալն՝ Ադամայ: Զի թէպէտ եւ Քրիստոս շարշարեցաւ, այլ ոչ դադարէ սպեղանիս դնել վիրացն Ադամայ ի ձեռն սրբոց, աւասիկ դեռեւս տա մատնիլ ի մահ տանջանաց, զի «չեն արժանի շարշարանք ժամանակիս հանդերձելոց փառացն, որ պատրաստեալ է սիրողացն զնա»^{18*}: Յաղագս այնորիկ շղագարէ վասն սրբոց գալ պատիժք մարմնոյ, զի բով փորձական է առ ի զարդ պսակին Քրիստոսի առ դրեալ: Եւ զլիսիվայրն

17* Զիք նԲՀ:

18* Հռովմ. Ը 18:

զայս պատկեր ցուցանէ՝ փոխանակ զի Ադամ լուաւ կնոջն եւ աւծին եւ արար զաջն որպէս զահեակ եւ զգլուխն՝ որպէս զոտս կոխան ամենեցուն: Յեղափոխեալ առաքելոյն յիշելով զնախահար եւ զիւր ուրացութիւնն՝ հրամայէ զլիսիվայր խաչել, զի դարձեալ լիցի առաջին տեսակն, որ ի դրախտին եւ ինքն վարձատրեալ առցէ վարձս ի Տեառնէ: Եւ որ վասն հաշին ասէր. Ո՛վ հաշ լուծեամբ պատուեսցիս. այս խորագոյն բացայայտի, զի զիր հաշին առնու զգաղափարն վասն վեցակի մասինն, որ ծածկարար վասն թշնամուոյն մահանացն է, զոր յառաջարանս ճառիդ եմք ասացեալ, զի ներկեաւ արեամբն Տեառն եւ տուաւ սատակիչ շարին, եւ առաքեալ՝ վասն ազգացն, որ շուրջ կային հաւատացեալք Բանի վարդապետութեան նորա եւ լային, եւ այն, զի մի լուեալ զԲանն, որ ծածկարար գայր ի հաշին խորհուրդն, եւ ասացեալ, թէ առաքեալ վասն այնր պատճառի շարշարի: Եւ ապա անյուսացեալ դառնայցեն յերկրպագութիւն դիւաց եւ առաքեալն զրավաստակ ելանիցէ, այլ ընդ Աստուծոյ, որ գիտէ զամենայն: Եւ զի՞նչ է բանն, որ տանի ածէ կարգս, իմանալ արժան է: Ետես նա զմասն վեցակի, որ զնացոյց նախահայրն պատրանաւք եւ թուեցաւ ընդ շնչականսն մինչեւ յայն, որ Բանն Աստուած պատարագեցաւ եւ դարձաւ ոգին Ադամայ եւ գնաց ի տեղի իւր: Նոյնպէս եւ առաքեալ, յորժամ վասն կնոջն փանաքի առ հաշին զվարդապետն յուրաստ լինէր, գնաց հոգին կենդանական եւ թուեցաւ ընդ անասունս յաղագս այնր պատճառի հաւ խաւսեցաւ: Դարձեալ Տէր տեսանէր ի Պետրոս, եւ նա յիշել զբանն ելեալ ելաց դառնապէս: Զո՞ր բան. Զայն, որ հանապազ զՏէրն վասն Ադամայ վարդապետեալ, թէ՛ «Մարդն ի փառս էր եւ անկեալ ընդ շնչականսն ճարակի»^{19*}: Լուեալ Պետրոս զձայն հաւուն յիշեաց զԱդամ եւ լայր դառնապէս: Եւ աստ ի հաշիս գիտականայր, եթէ Տէրն զփոխարէնս իմ աստ ի խաշիս կամի վճար առնել: Եւ ահա ետես նա, զի շարշարանաւք փայտին գնաց Ադամ ի դրախտն, ծածկարար խաւսի վասն հաշի: Եւ հաւատացեալքն վասն քարոզութեան հալածեալ եւ խաչեալ ասէին, եւ այնու կային հաստատուն ի հաւատսն: Եւ առաքելոյն խաւսեալ ընդ հաւատացեալսն տայ փառս Աստուծոյ եւ աւանդեալ զհոգին գնայ առ Տէր: Եւ որ տուաւ նմա կարգ պաշտաման ունել իշխանութիւն դրան արքունի՝ փակելոյ եւ բանալոյ: Այս երկու պատճառ առ դրէ. առաջին զոխակալութիւն փակել, զի մարդիկ բանս առ Բարձրեալն մի ասացեն, թէ Տէր զիա՞րդ պահեաց ոխս ընդ աշակերտին, եւ առեալ

19* Սղմ. ԽԸ 13, 21:

աւրինակ զմիմեանս սատակեսցեն: Երկրորդ՝ զի յոյս հաստատեսցէ առ մեղուցեալսն, եթէ տա տեղի ապաշխարութեան ամենայն յանցաւորաց, զի ապրեսցին ի բարկութենէն, որ գալոցն է^{20*}, եւ տա պարգեւ ըստ գործս:

Այլ մեք, որ ազգամամբ Հոգւոյն Սրբոյ ածեալ կացուցաք զերկու եզն ամուլեաց, պնդեալ սամետիւք Խաչին Քրիստոսի՝ դնել ակաւս ի Հոռոմ արքայանիստ քաղաքի, զի զիտաց Աստուած համայն յիրաքանչիւր ազգաց առդրեցան նսեմտագոյն վասն երկուց դահեկանացն պահել եւ ապա վարձս տալ ըստ արժանեացն բանս զովասանականս անքակ ի միմեանց արտայայտեսցուք:

Պետրոս՝ արմատ բարի եւ ճիւղ նախնեաց եւ սպասարար Հաւր,

Պաւղոս՝ բան ծածկեալ յարգանդի եւ պտուղ Սիւքեմա անուշահոտ,

Պետրոս՝ գանձ մարգարտաշար եւ զմուռ ծովային Տեառն,

Պաւղոս՝ դասուց առաքելոց դասագլուխ եւ պատան Եւայի եւ Ադամայ վիրացն,

Պետրոս՝ երագ ցանգորդ եւ վաստակաւոր ազգի տեսակաւոր,

Պաւղոս, զաւրաց ազգի յառաջագահ, վասն զի մեղաւ իսկ,

Պետրոս՝ էականին թիւ անդասուց Եւայ գլուխ կարգիս,

Պաւղոս՝ ընթանուր եկեղեցւոյ պսակ եւ ժիր մատուակ,

Պետրոս՝ թուղթ գծագիր, բայց հակառակ Խաչն Յիսուսիւ Տէրամբ,

Պաւղոս՝ ժառանգ Բեթղեմի, բայց արեամբ սրբով գրիս,

Պետրոս՝ իսկակցին Հաւր խաչակից, որ եւ փառակից ես նմին,

Պաւղոս՝ լուծան անէծքն Եւայի քառասուն գանիւք միով պակաս,

Պետրոս՝ խաղաղական գաւազան, բայց մարտէ թշնամուցն,

Պաւղոս՝ ծովամարտիկ, յորմէ ամբարէս^{21*} կերակուր Տեառնորդուցն,

Պետրոս՝ կացուրդ մարտադրին, որ եւ վարձատրիս յիրաւի,

Պաւղոս՝ հացին երկնաւորի սեղան աւրինաց եւ ներհաս Տեառն Յիսուսի,

Պետրոս՝ ձայն առիւծու եւ կատարիչ մանկանցն, որ Սինեա,

Պաւղոս՝ ուղեւոր՝ ճանապարհ եւ արժանաւորիս անճառիցն,

Պետրոս՝ ճանաչող Տեառն եւ յուրաստ փաստաբանական եւ հաճոյ

20* Տե՛ս Մարք. Գ 7, Դով. Գ 7:

21* ամպարէս:

* դէտր:

Տեառն Յիսուսի,

Պաւղոս՝ մատաղ տիաւք ծեր հեթանոսաց եւ քանուն ճշմարտելի Տէր,
 Պետրոս՝ յարուցեալ ի գլորմանէ եւ դարձ քո կեանք է,
 Պաւղոս՝ նախադուն եւ մարտ արինաց եւ ակն սափիրա,
 Պետրոս՝ շուշան անմայր եւ պտուղ քո Խաչի պսակ Յիսուսի,
 Պաւղոս՝ վեց հարիւրիկ առաքելոց եւ ահաւաստակ^{22*} եւթն հազարաց,
 Պետրոս՝ շարշարանացն Տեառն անուն, բայց այժմ սէր է,
 Պաւղոս՝ պատուական դահեկան յերկուց արհեստեալ,
 Պետրոս՝ ջուր մեռային, բայց բաժակ բարի, զի մահ է,
 Պաւղոս՝ ռախունակ ազգաց, զի Տէր դասակարգեաց,
 Պետրոս՝ սարտեար անշարժդ, եւ սրբեաց զբան Խաչին,
 Պաւղոս՝ վարմ հեթանոսաց եւ վարդապետ նոր Մինեա,
 Պետրոս՝ տուփ հաւուն եւ ծուխ զմոեալ եղբարորդոյն,
 Պաւղոս՝ բարուն ճարտասան եւ ընթացրեալ շարին,
 Պետրոս՝ ցուցակ պսակաւորին եւ մշտիկ ցանող ծննդեան աւազանին,
 Պաւղոս՝ հիւթ մահու եւ հիւթ կենաց Քրիստոսի Յիսուսի,
 Պետրոս՝ փարթամ մտաւք եւ իրասակաւատես^{23*} յաղագս բայի,
 Պաւղոս՝ քողարորբ ուռկան եւ բազմակառ ձգեալ առագաստի,
 Պաւղոս՝ քրիստոսական աւազանն սեաւ, զի ըստ արինացն է,
 Պետրոս՝ խռովի Հռոմ, վասն զի Միմենոն մոգ սատակի Տերամբ

Յիսուսի,

Պաւղոս՝ շամոքեալ վասն քո Ներոն, զի մարմին է յաւժարական,
 Պետրոս՝ բարձող կախարդին եւ առաջարկ Քրիստոսի բանին,
 Պաւղոս՝ ծով ամբոխեալ եւ մրմոեալ առիւծ, եւ ծաղիկ անուշահոտ ի
 զարդ Քրիստոսի,
 Պետրոս՝ պարծանք քրիստոսասիրաց եւ գաւազան գուժի,
 Պաւղոս՝ գաւազան սատակման դիւթին Միմենի եւ ակն սուրբ,
 Պետրոս՝ կանուխ արեւելեան եւ խաւար Հռոմայ եւ բաժակ Տեառն,
 Պաւղոս շոկոց հաւատացելոց զլուխ եւ պարծանք լրման եկեղեցւոյ,
 Պետրոս՝ դուն լուսոյ խաւարամածն Հռոմայ եւ ակն լուսատեսակ,
 Պաւղոս՝ հազմ Արարչին եւ հազարապետ Քրիստոսի,

22* ԶԻՔ ՆԲՀ:

23* ԶԻՔ ՆԲՀ:

Պետրոս՝ ռահ արդարութեան եւ զարդ // ք

Պաւղոս՝ երեւակ բազմալի եւ երկնաւոր բարունոյն նմանակից
աշակերտ,

Պետրոս՝ ձրիատուր շնորհին առատաձեռն բաշխիչ եւ մշտնջենաւոր
պսակիս Տերամբ,

Պաւղոս սրբոյ մարն Սիոնիի սուրբ որդի եւ յորդորիչ բոլորից փառացն
Յիսուսի,

Պետրոս՝ զաւրաւոր զէն Հոգւոյն Սրբոյ, յորով սատակին փաղանգք
դիւաց,

Պաւղոս՝ զաւրաւոր պատրոյկ ի լոյս անմահութեան յաւիտենից,

Պետրոս՝ վարձ ներոնի սրտացուցիչ հարսինն եւ վէճ անշարժ ի Տեառնէ
ասացեալ նորին,

Պաւղոս՝ երկնային անճառիցն տեսող եւ լսող, վասն որոյ եւ քաջապինդ
գերանիս տերութեամբ,

Պետրոս՝ ճշմարտի նաւապետին որսակից ի նմանէ հրամադրեալ^{24*},

Պաւղոս՝ տունկ բարեփոփոխ ի Տեառնէ արհեստաւորեալ,

Պետրոս՝ ընկղմելոյ առաջնոյն վերստին կանգնումն՝ խաչակցելով
Տեառն Յիսուսի,

Պաւղոս մարտակից քարոզութեանն Տեառն, եւ պակասութեան
չարչարելոյն լցող,

Պետրոս՝ բարունոյն քո խորհրդոյն գիտակ, որ վասն նախնոյն եւ
փոխաբերիս Տերամբ,

Պաւղոս՝ թագ վայելչութեան տեառնընկալին Սիոնի եւ լրումն
աստուածաշահ բնաւից,

Պետրոս՝ յարինեալ ըստ անուանակոչութեանդ վէճ անշարժ եւ
խարխիս հաւատոյ,

Պաւղոս՝ ցանկափակ գրախտին խրամատիչ՝ գերահրաշխք յափշտա-
կեալ,

Պետրոս՝ իսկակցին Հաւր կամակատար եւ սիրով հաւտին, զոր քեզն
հաւատաց

Պաւղոս՝ շաղկապ սիրոյ եւ անաւթ ընտիր ընտրեալ յիսկգրանցն ի
Տեառնէ,

Պետրոս՝ փականք երկնից քեզ հաւատացան, զոր հայցեմք բանալ մեզ

* 2-3 բառ պատուլած:

24* Զիք նԲՀ:

Տերամբ,

Պաւղոս՝ լուծն Քրիստոսի բարւոք ուղղեցաւ ի ձեռն ամուլիցդ արարադրեցաւ զանկոխն Տերամբ,

Պետրոս՝ ուրախակից Տեառն քո եւ պատրաստ բարեկամ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի,

Պաւղոս՝ քրիստոսական հաւատոցն լրութիւն եւ պատարագ անուշահոտ Տեառն Յիսուսի,

Պետրոս՝ քակտումն ստուերին եւ առարկ հաւատոյ նոր Սինա Տերամբ ասացաւ,

Պաւղոս՝ փող տարսոնացի, որով եկեղեցիք արծարծեցան բնակելով քո ի նմա,

Պետրոս՝ իւթեալ ի հրոյ զիւծեալսն ընկրկեցեր մետատունսն^{26*} Քրիստոսի եւ Տերամբ,

Պաւղոս՝ ցուցակ անտեսիցն, իւղ անուշակ, ցանկ հաւատոյ,

Պետրոս՝ բախաճեմ սիրող Տեառն վկայեալ գիտողին զքեզ,

Պաւղոս՝ Տարսոնացի քաղաքաւար զամենեսեան տարաւ ընդ քեզ,

Պետրոս՝ վերնոյ քաղաքին քաղաքապետ, ըստ արժանի քում ընտրեալ ի Տեառնէ,

Պաւղոս՝ սրբոյ մանկանցն եկեղեցոյ խրատ բարի եւ յորդորիչ ի սէր Տեառն Յիսուսի,

Պետրոս՝ հազար ամանակի մուտ հազարամ դասուցն ընդունող հաճարաճեղ լոյս,

Պաւղոս՝ ջուր քուզարայ^{27*}, ջահ անշէջ ի լոյս Տեառն, ջոկագիր սուրբ,

Պետրոս՝ պայծառացեալ պատրոյկ, պատարագ սուրբ Տեառն, պայման անսուտ,

Պաւղոս՝ շարշարելոյն շարշարակից եւ բեմ սուրբ ընտրեալ զահոյցից Տեառն,

Պետրոս՝ ողջակեզ անարատ, ուղեւոր պատրուճակ եւ ակն սուրբ,

Պետրոս՝ շաղաշար ընդ խաշափայտիդ եւ մարգարիտ պատուական,

Պաւղոս՝ նախագնաց առ Տէրն եւ նախկին բան սուրբ,

Պետրոս՝ յառաջ մարգարիտ եւ խաշի պսակ եղեալ ի գլուխ մի նայ,

Պաւղոս՝ մատուցեալ պատարագ ի ձեռն ներոնի եւ հաճոյ Աստուծոյ,

Պետրոս՝ անապական Փեսային անմահի եւ բաժակ կենաց,

26* Զիբ նԲՀ:

27* Զիբ նԲՀ:

Պաւղոս դամբարափայլ տիեզերաց լոյս, որոց ի խաւարի նստէին,
 Պետրոս՝ ձայն խաչի եւ պատարագ լռութեամբ եւ սէր փառաց,
 Պաւղոս՝ հացին երկնաւորի անսպառ եւ զուարթ առատ բաշխիչ
 տիեզերաց,

Պետրոս՝ կապեցար ի խաչիդ, արձակեցաւ նախահայրն,
 Պաւղոս՝ ծագմամբ լուսոյ տեսար արքային ներհակէ եւ սէր,
 Պետրոս՝ խորհուրդ անյայտ է, բայց պատարագ յայտնի էառ Տէր,
 Պաւղոս՝ լուան հաւատացեալքն զբանն Տեառն ի քէն կործանին
 անհաւատքն,

Պետրոս՝ ի մահուան քո կապի շարն եւ կործանի ի սպառ անկանգնելի,
 Պաւղոս՝ ժամանակ լրման հասաւ եւ արենագին է,
 Պետրոս՝ թաղումն քո աթոռէ, եւ ամաչի շարն,
 Պաւղոս՝ ընթակաց հրշտակաց եւ յերկրի մաւտակաց Տեառն Յիսուսի,
 Պետրոս՝ երեւակ անստուեր եւ լոյս անսպական եւ ծաղիկ անթառամ,
 Պաւղոս՝ զարգումն ազգաց եւ գեղ ապաշաւանաց անսպակաս,
 Պետրոս՝ երջանիկդ առաքելոց եւ մասն կենաց յաւիտենականին,
 Պաւղոս՝ դատաւոր կարգաց եւ դուռն մտից եւ ելից առ լոյսն կենաց,
 Պետրոս՝ գաղափար ծուլից եւ մշակ ժրական ի գործս բարեաց,
 Պաւղոս՝ բարձրեալ քարոզ եւ առ հասարակ աւետարեր վասն Յիսուսի,
 Պետրոս՝ առաջաբան աւետեաց եւ մահ մահուան վախճան Տերամբ:
 Ամուլք սուրբք, արեգակունք անմուտք, ծառ կենաց եւ պտուղ շահաւետ
 անուշակք:

Ամուլք սուրբք ումեկաւորք նախահայրն եւ բան ընտրողական:
 Ամուլք սուրբք վարդ անթառամք, հոտ անուշ ի Տէր եւ հաճոյ Աստուծոյ:
 Բանաւոր բարունակք, բնակարանք Աստուծոյ, բանաւոր ստեղծունք՝
 բողբոջեալ Տերամբ:

Գալուստ Փեսային, գլորելոյն առաջնոյ կանգնումն, գաւազան խրատու
 ազանց ի Տէր:

Դատաւորք ազգաց, դասակք սուրբք, դահիճք շարին, դուռն մտից ի
 Տէր:

Երանեալք յազգաց երկնողք անցալք զբոլոր սեռս Տեառն եւ ընծայիչք
 Յիսուսի Քրիստոսի:

Զաւրավիզն փրկելոց, զարմ երկուց լուսաւորացն, որք ի ձեզ առակեալ
 երկիր պագին Տեառն ի ծագ գաւազանի: Իսկ դուք ամենից, բոլորից Տեառն

կոչեցէք զհանուրս ի փառաբանութիւն զաւակք սուրբք:

էականին պարտեզ էացեալք ի հաւատս էականին, էացելոյն կոչնականք ի Տէր:

Ընթացուցիչք ի սէր Տեառն ընթադրողք հրէիցն, ընտանեակք սուրբք Տեառն:

Թագք ի զարդ եկեղեցւոյ, թառամեցուցիչք շարին, թոշակք արդարութեան:

Ժամանակ լրման բոլորից, ժամադիր բարեկամաց ի սէր Փեսային ժառանգք Աստուծոյ:

Ի մարտի մարտադրին ժուժկալք ի հանդիսի պսակք, ի պարտիզի զմուռ կնդրկի Տեառն Յիսուսի:

Լուր Բանին ընթանուրս, լուացեալ արեամբ հաճոյ ընծայք, լուծանզգամաց:

Խաղաղարարք խռովեցելոցս Խաչ պատարագի խրատ յորդորական ի սէր Տեառն:

Մաղիկ անուշահոտ պսակ ի Տեառն, ծաւալ գանձ ծագ մատին Տեառն եւ անապակ սրբութիւն:

Կապ հերեսիոտաց կաւշիկ վիշապին ի մահ. կենաց առիթ հաւատացելոց:

Հրովարտակ Բանին Աստուծոյ, հրաւիրակք ի հարսանիսն Տեառն, հոտ անոյշ ի Տեառնէ տիեզերաց:

Չայն կոչման պատրաստի, ձանիչք^{28*} զբոլոր սեռս ի Տէր, ձայնի Տեառն ընկալիչք:

Ղեւորեալ առ Տէր, բազմաց պողոտեա, ղեկալք հմտագոյն տարող ի Տէր, դամբար սուրբ:

Ճանապարհ անսայթաք ի Տէր, ճարտարապետ շինող զվէմս անտաշս, ճառագայթ մշտագունից սէզ:

Մատուակ բաժակոյն կենաց, մուտ անվեհեր դրանն Տեառն, մատանի անդրանկանն:

Յառաջ ընտրեալ քաջաժիր մշակք, յուսադիրք մեղուցելոց, յանկման կանգնումն վեհերոց Տերամբ:

Նաւակարգ արագագնաց ի Տէր, նաւահանգիստ կենաց, նորումն հաւա-

28* ձայնիւն:

տոց եւ կրանից եւ կարգաց:

Շրջանակ մարգարտաշար, շաւիղ ուղղեզնացութեան, շառաւեղ բարի ընտրեալ Տերութեամբ Յիսուսի:

Ոսկան արհեստք, որոց ի խաւարի լոյս անստուեր ողորմութեան պատճառ, որով կատարին կամք Տեառն:

Չարշարակից Քրիստոսի, շարշարակցացն պսակք, շնաշխարհի մարգարիտք ի զարդ եկեղեցոյ:

Պարուցն դասագլուխք պարփակելովն ի հաւատացեալն ձեզ փականս պտղալից ծառք վախաւորք^{29*}:

Ջահ ըստանակ լուսոյ, ջուկադիր ազանց, ջուր կենաց՝ առ ի արբուցումն ծարաւոյ բանաւոր ծաղկանց:

Ռահ արքայութեանն հազար ամանակաց, ռետին կենաց հանուրց ռահադուռն լուսոյ կենաց:

Սարսափելի քարոզք Հռոմայ սարսել Տեառն ժողովուրդ կազմեալ սարսուցիչ ազանց:

Վարդ անուշակ ի տան Տեառն, վարդապետք տգիտաց եւ մոլորելոց վարմ շարին, որով ըմբռնեալ տանջի յանխնայ:

Տունկ^{30*} բարի երկնաբերձ, վերուղէշ տախտակ տապանակի լի ամենայն աստուածատուր շնորհիւ տառ գրեալ ձեռաւք մեզ յԱստուծոյ:

Բարունոյն նմանակիցք ամենայնիւ, բախճանական պարտուցն ընկալուչք ի յապայսն Տերամբ:

Յանկոյն որմոյ միջնոյ քակտումն, ցանկ^{31*} շրջապատ երկնաւոր շուշանին, ցրումն գուպարից հերձուածողաց:

Իւթ լիւթեղինացս ի բարի լիւթեղէն տնկոյն դարձումն լիւծելոցս մեզ լիւթ կենաց եւ յոյս բարի ի Տէր:

Փառաց երկնայնոյն տեսաւդ, փառաց Քրիստոսի փառակիցք եւ հաղորդք փակող եւ բացող վերին արքային Քրիստոսի:

Քաղաքին Քրիստոսի քաղաքակիցք Քեւ ապրեալքս ի սատակէն հայցեմք՝ մաղթելով ձեաւք զՔրիստոս շնորհել մեզ բանալ զդրունս երկնից գթովն Իւրով:

29* գուցե՛ վարսաւորք:

30* Տունկ (այսպես եւ այլուր):

31* ցանկ:

Քրիստոսի կենագործողին և արարչին ամենեցուն փառաբանութիւն գոհութեամբ մատուցուք, որ այնպիսի ողորմութեամբ արժանացոյց զձեռնալքս աւագանին սրբութեամբ տանախմբել զյիշատակ սրբոց առաքելոցն, որք էլեալ ընդ ոլորտս երկրի աւետարանել զԲանն կենաց և դարձուցանել զկոամոլսն և զմոլորեալսն յանգիտութենէ յաստուածգիտութիւն ծանաթ Աստուծոյ և հաղորդս զամենեսեան առնել, և ի վտակաց քաղցրարուխ շնորհաց Հոգւոյն ծաւալեալ արբուցանել զվիմացեալ միտս արձանացելոցն, և զապառաժ քարինս անձննդականս ոռոգելով յաղբերէն կենաց, հանելով զսիրտ քարեղէնս և առնել զմարմնեղէնս, ժառանգս Աստուծոյ և որդիս լուսոյ զամենեսեան կացուցանել՝ տալով և բժշկութիւնս աստից. զկազս զնացուցանել, զբորոտս սրբել, զկոյրս լուսաւորել, և զամենայն ցաւս և զհիւանդութիւնս ի մարդկանէ հալածել հաստատել զազգս ամենայն և կարգել աւագան մկրտութեան ի լուսաւորութիւն ամենայն հաւատացելոց, և առնել ժառանգակիցս արքայութեանն երկնից, և հրաման առնել ի Տեառնէ՛ զնալ ի վերայ իժի և քարբի կոխելով զաւձս և զկամակոր վիշապն, որ և զմեզ հաւատացեալս Քրիստոսի յարութեանն, նոցին բարեխաւսութեամբ ազատեսցէ ի պատժոց պատուհասից՝ ազատելով ի մեղաց արժանաւորս արասցէ դասակցութեան նոցին՝ հասանել մասին վիճակի ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս և գոհութեամբ ընդ նոսին փառաւորել զՀայրն ամենակալ և զՈրդին միածին և զՀոգին մշտնջենաւոր յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Քրիստոսի կենագործողին և արարչին ամենեցուն փառաբանութիւն գոհութեամբ մատուցուք, որ այնպիսի ողորմութեամբ արժանացոյց զձեռնալքս աւագանին սրբութեամբ տանախմբել զյիշատակ սրբոց առաքելոցն, որք էլեալ ընդ ոլորտս երկրի աւետարանել զԲանն կենաց և դարձուցանել զկոամոլսն և զմոլորեալսն յանգիտութենէ յաստուածգիտութիւն ծանաթ Աստուծոյ և հաղորդս զամենեսեան առնել, և ի վտակաց քաղցրարուխ շնորհաց Հոգւոյն ծաւալեալ արբուցանել զվիմացեալ միտս արձանացելոցն, և զապառաժ քարինս անձննդականս ոռոգելով յաղբերէն կենաց, հանելով զսիրտ քարեղէնս և առնել զմարմնեղէնս, ժառանգս Աստուծոյ և որդիս լուսոյ զամենեսեան կացուցանել՝ տալով և բժշկութիւնս աստից. զկազս զնացուցանել, զբորոտս սրբել, զկոյրս լուսաւորել, և զամենայն ցաւս և զհիւանդութիւնս ի մարդկանէ հալածել հաստատել զազգս ամենայն և կարգել աւագան մկրտութեան ի լուսաւորութիւն ամենայն հաւատացելոց, և առնել ժառանգակիցս արքայութեանն երկնից, և հրաման առնել ի Տեառնէ՛ զնալ ի վերայ իժի և քարբի կոխելով զաւձս և զկամակոր վիշապն, որ և զմեզ հաւատացեալս Քրիստոսի յարութեանն, նոցին բարեխաւսութեամբ ազատեսցէ ի պատժոց պատուհասից՝ ազատելով ի մեղաց արժանաւորս արասցէ դասակցութեան նոցին՝ հասանել մասին վիճակի ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս և գոհութեամբ ընդ նոսին փառաւորել զՀայրն ամենակալ և զՈրդին միածին և զՀոգին մշտնջենաւոր յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

